

Prednáška 7

Fungovanie DBMS

Obsah prednášky

- Organizácia
- Ako fungujú DBMS
  - Diskovo orientovaná architektúra
  - Spracovanie dopytu
  - Indexy

Organizácia

- Zadanie 4
  - Na konci prednášky

Čo ďalej?

- Diskovo orientovaná architektúra DBMS
  - Spracovanie dopytu (query)
  - Indexy
-
- Súbežné spracovanie a obnova dát

Dnešná agenda

Transakcie – ACID
vlastnosti

Databázy

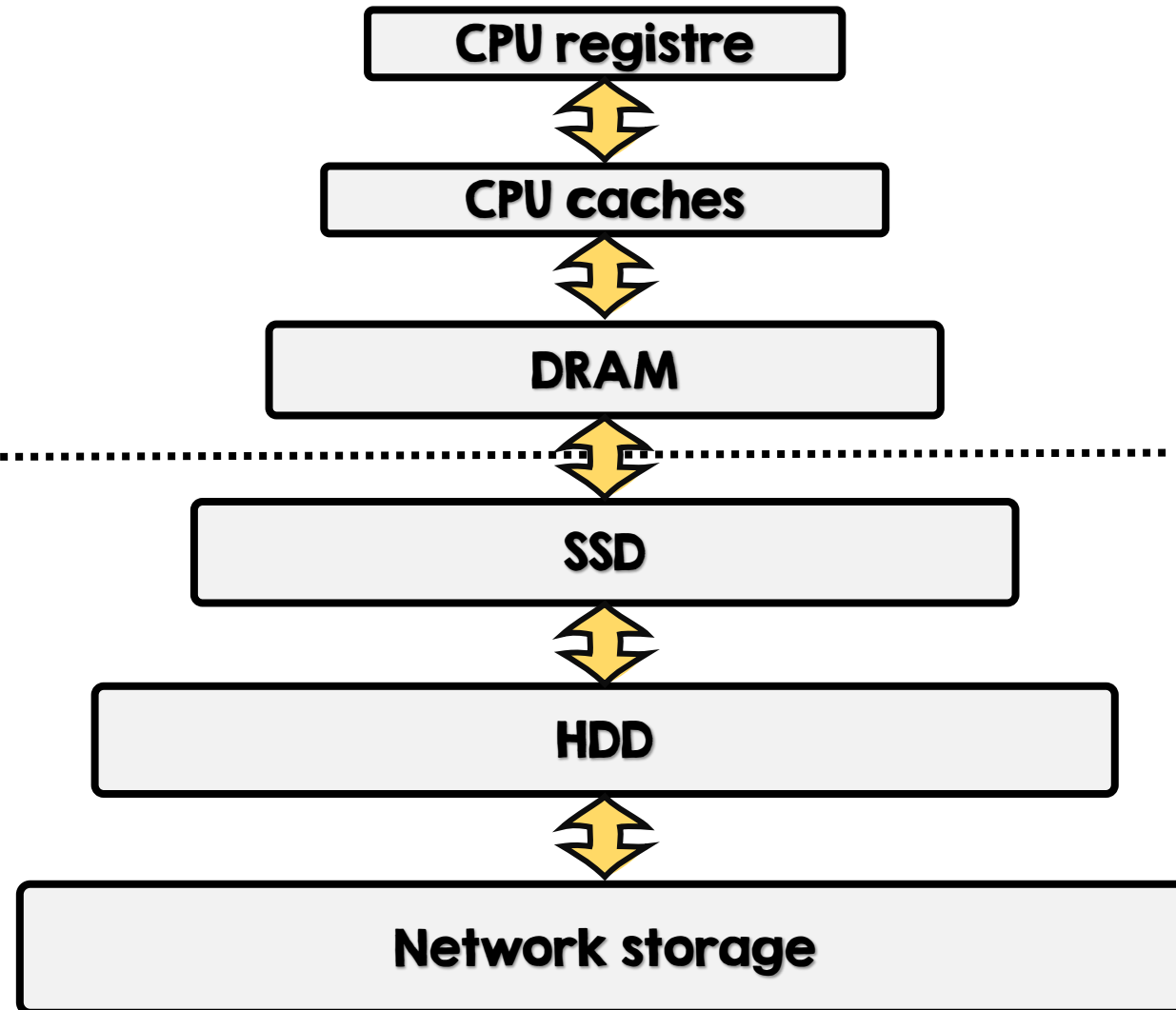
- Diskovo orientovaná architektúra (Disk-oriented architecture)
  - Primárne úložisko dát je disk – nevolatívna pamäť
- In-memory databázy
  - Primárne úložisko je volatívna pamäť
    - Obsahuje mechanizmy ako zachovať dáta aj v prípade výpadku

Zameriame sa na
tento typ DBMS

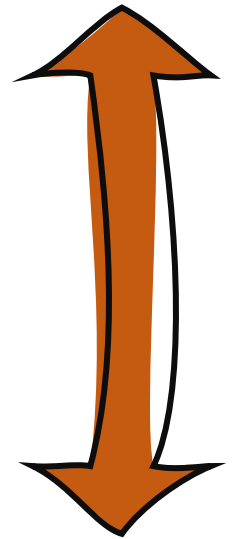
Hierarchia pamäti

Volatívna pamäť

Nevolatívna pamäť

Rýchlejšia
Menšia kapacita
Drahšia

Pomalšia
Väčšia kapacita
Lacnejšia

Oneskorenie

Pre prenesenie do
pohľadu človeka

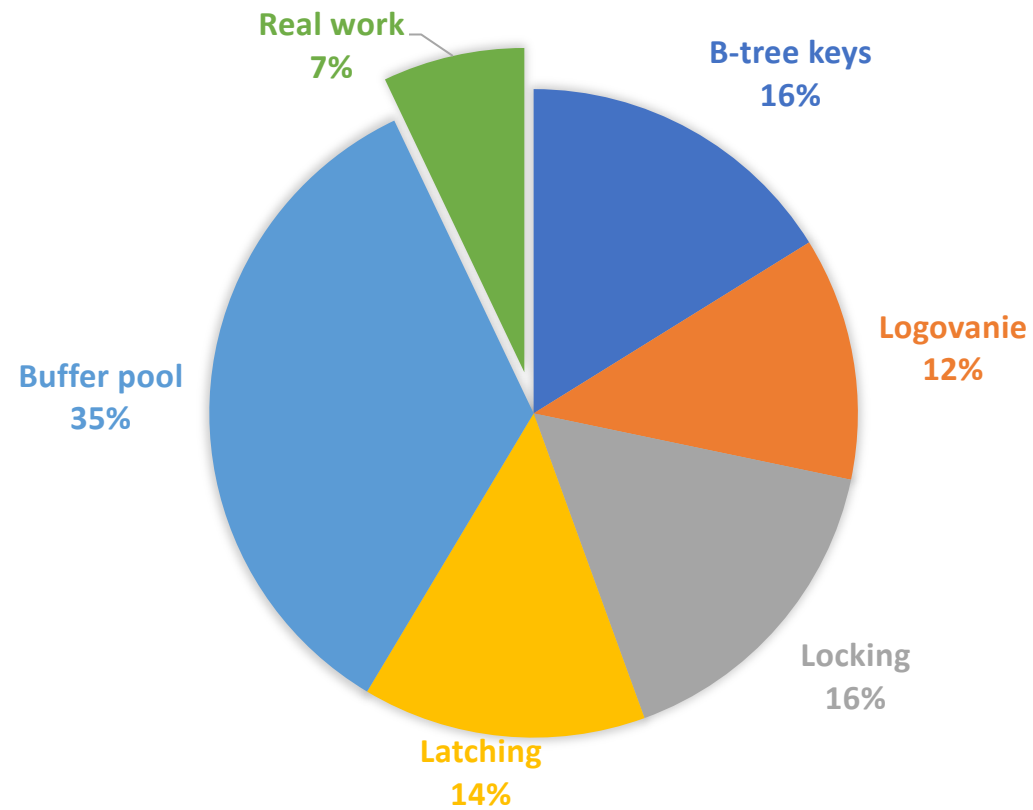
	čas	Vynasobené 1 miliardov
L1 cache	0,5 ns	0,5s
L2 cache	7 ns	7s
DRAM	100 ns	100 s
SSD	150 000 ns	1,7 dňa
HDD	10 000 000 ns	16,5 týždňov
Network storage	30 000 000 ns	11,4 miesacov
Magnetické pásky	1 000 000 000 ns	31,7 rokov

Sekvenčný vs náhodný přístup

- Perzistentné úložisko (Nevolativná pamäť)
  - Sekvenčný prístup (Sequential access)
  - Dáta uložené v blokoch a blokovo adresovateľné
- Volatilná pamäť
  - Náhodný prístup (Random access)
  - Bytovo adresovateľné dáta

MERANIE CPU INŠTRUKCIÍ

Organizácia dát (II)

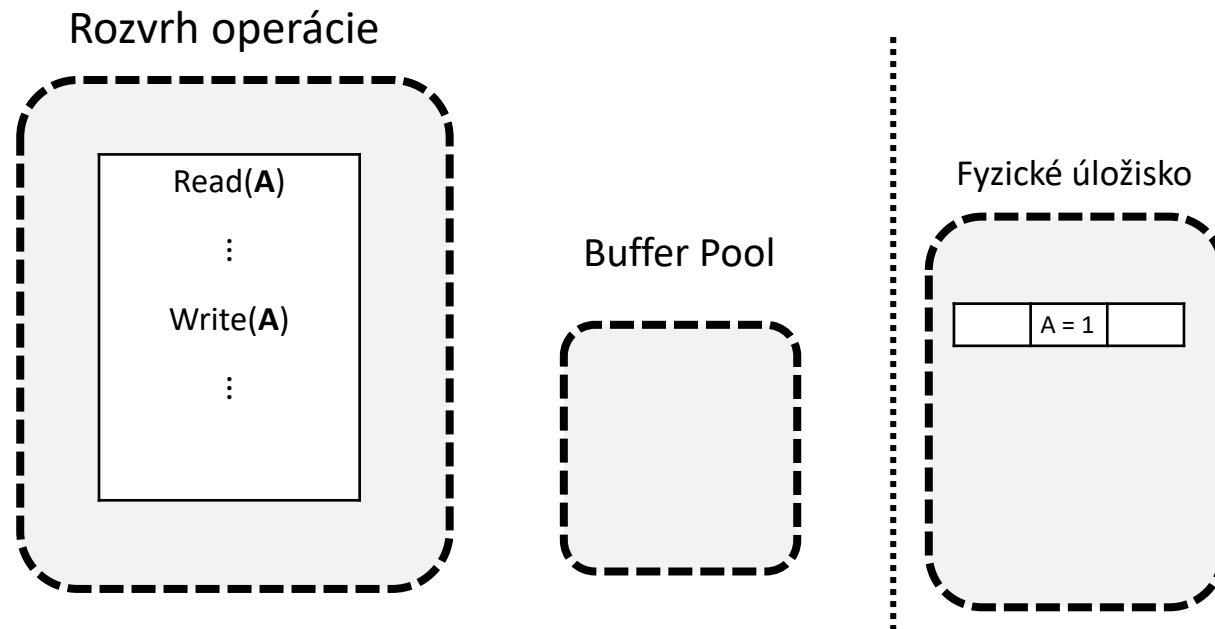
- Heap file
  - Neusporiadaná množina stránok, kde záznamy sú ukladané náhodne
    - Zvyčajne na koniec
- Stránka (page) – blok dát v rámci perzistenej pamäti, ktoré obsahujú uložené jednotlivé záznamy tabuliek
  - Tri koncepty v rámci DBMS
    - Hardware page – zvyčajne 4KB
    - OS page – zvyčajne 4KB
    - DBMS page - 512B - 16KB
- DBMS page (512B-16KB)
  - SQLite – 4KB
  - PostgreSQL 8KB
  - MySQL – 16KB

Organizácia dát (2)

- Tuple = row = record = záznam tabuľky
  - Má svoju štruktúru v závislosti DBMS
- PostgreSQL špecifiká
  - Identifikátor záznamu – ctid (page, offset)

Načítanie a ukladanie dát

- je dôležité si uvedomiť, kde sú uložené dáta z databázy a kedy je možné tieto dáta spracovávať (robiť nad nimi operácie)

Ako prebieha načítanie a ukladanie informácií

Rozvrh operácií

Je potrebné načítať
hodnotu **A** v rámci
dopytu

Read(**A**)

⋮

Write(**A**)

⋮

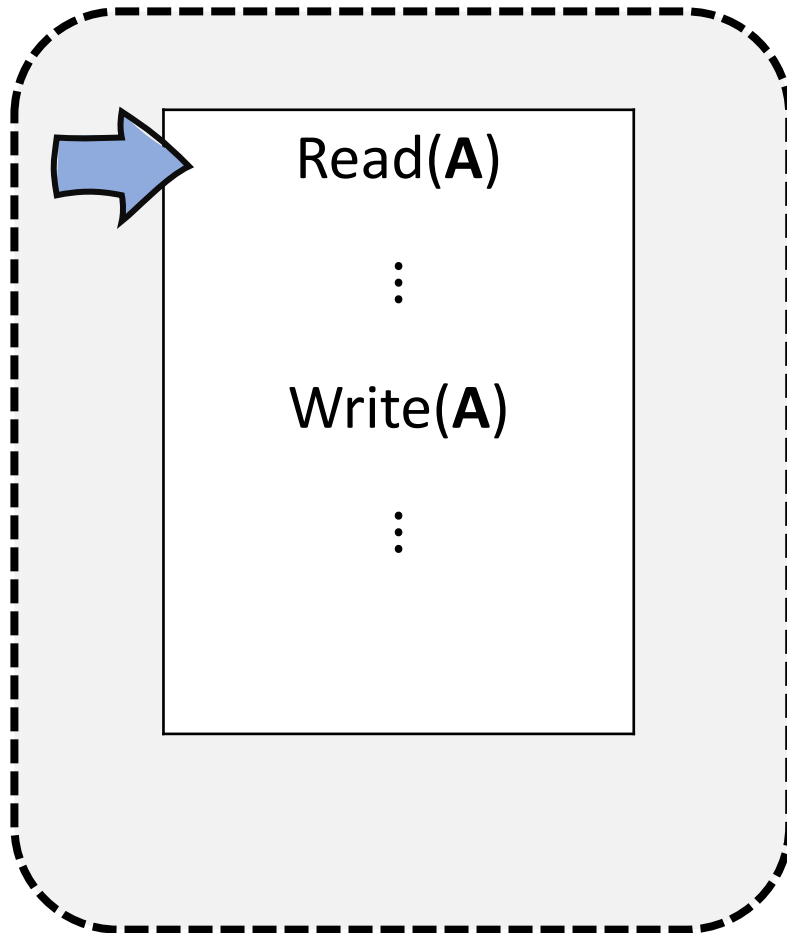
Buffer Pool

Fyzické úložisko

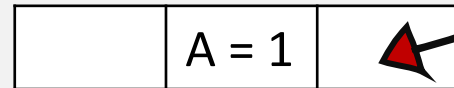
	A = 1	
--	-------	--

Ako prebieha načítanie a ukladanie informácií

Rozvrh operácií

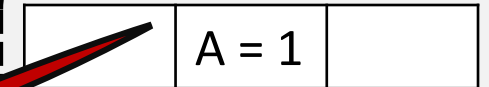

Buffer Pool

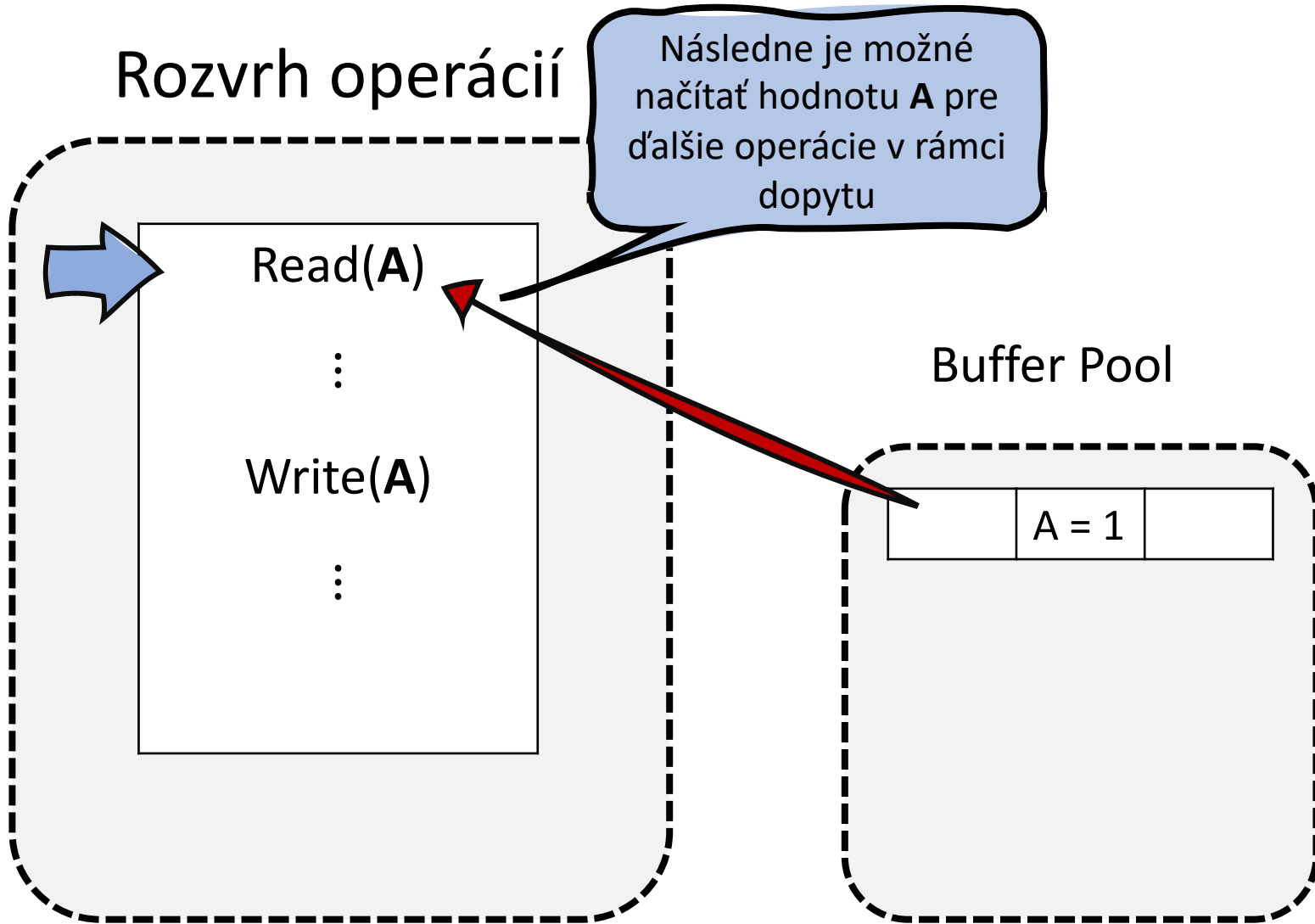
Stránka (Page) je
skopírovaná z disku
do hlavnej pamäte

Fyzické úložisko

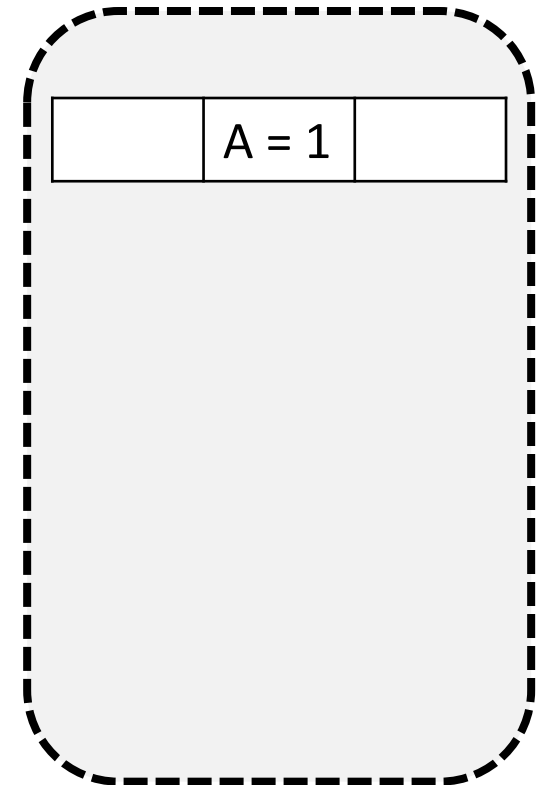

Ako prebieha načítanie a ukladanie informácií

Rozvrh operácií

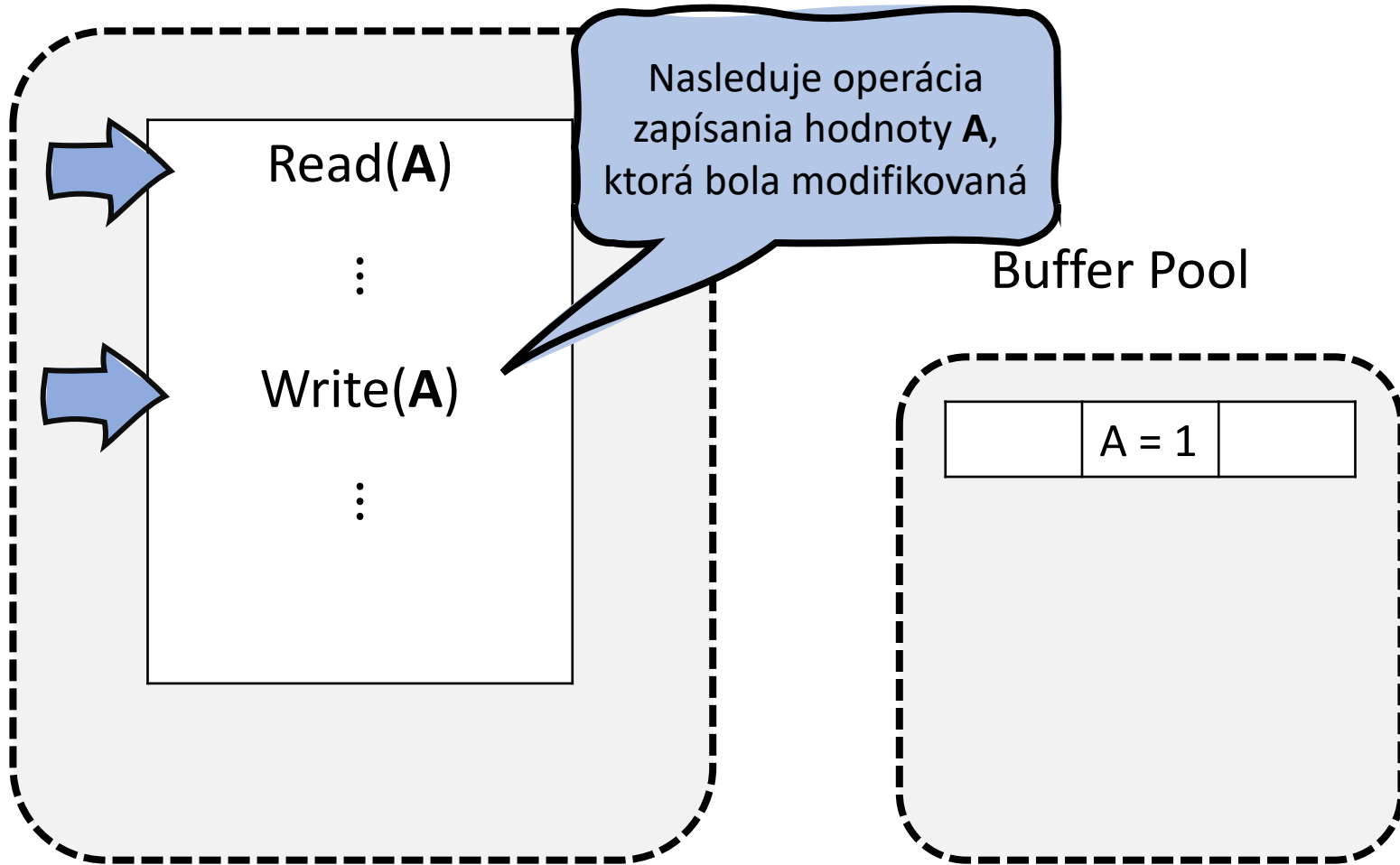

Fyzické úložisko

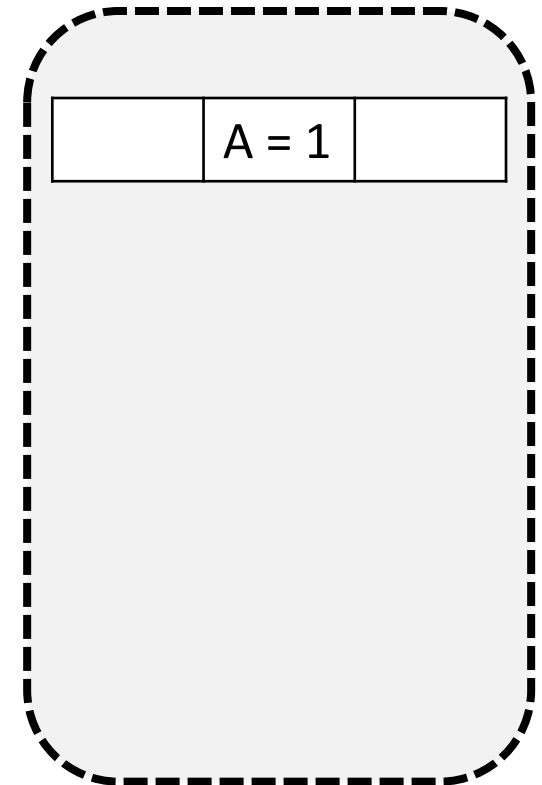

Ako prebieha načítanie a ukladanie informácií

Rozvrh operácií

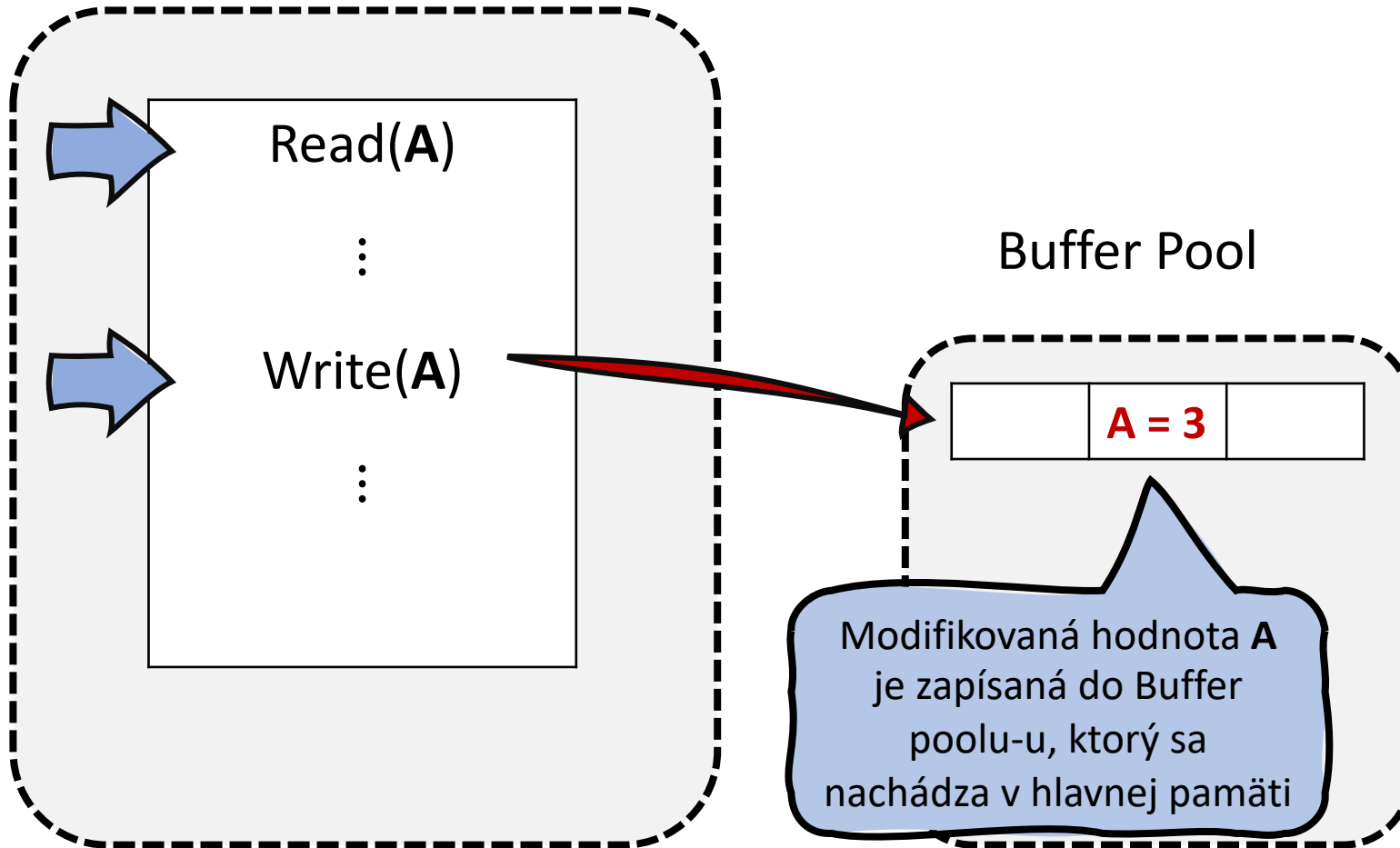
Fyzické úložisko

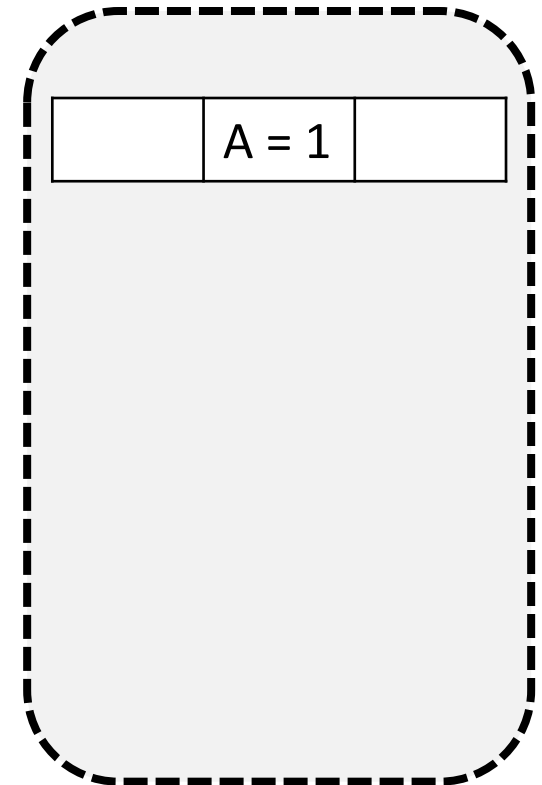

Ako prebieha načítanie a ukladanie informácií

Rozvrh operácií

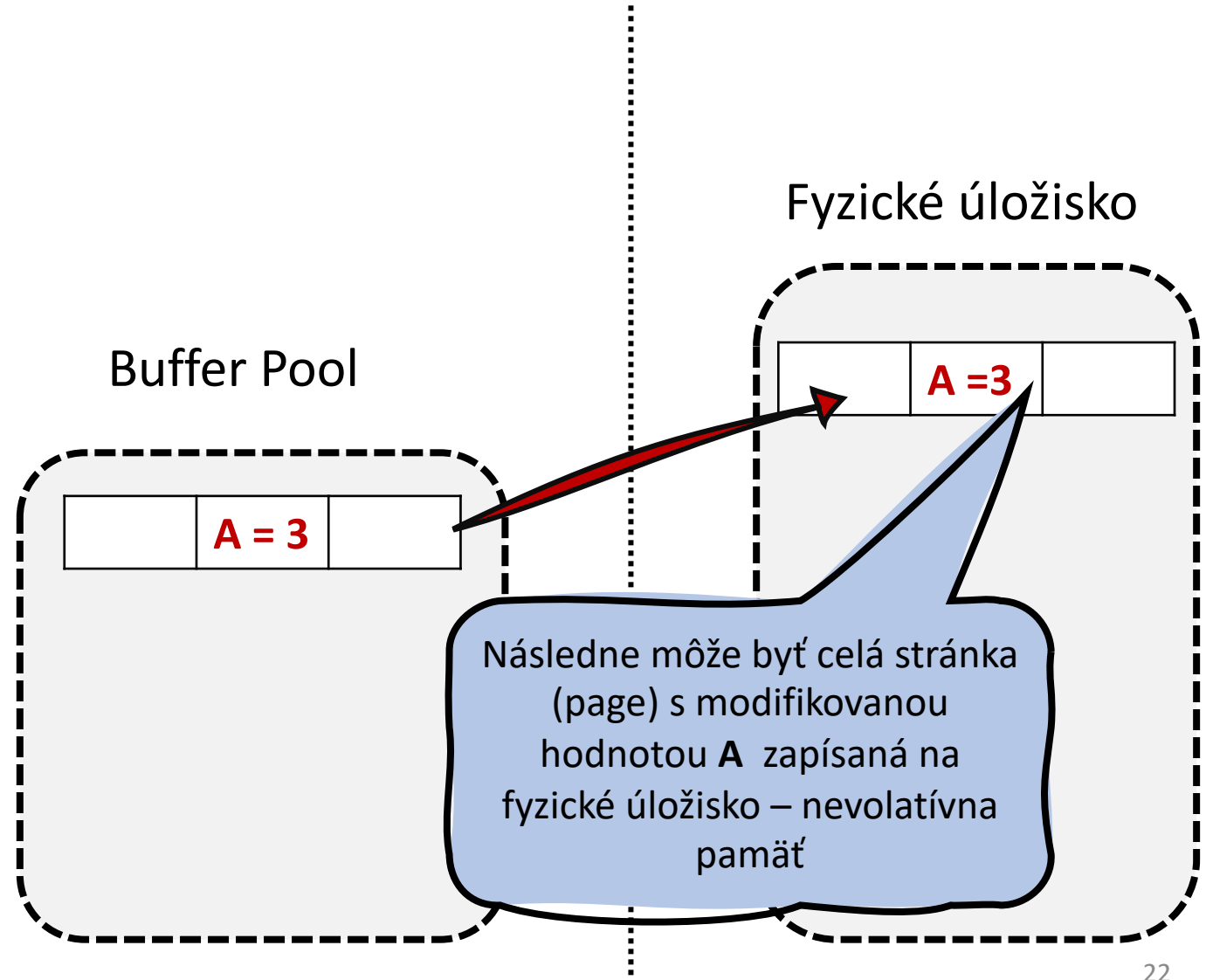
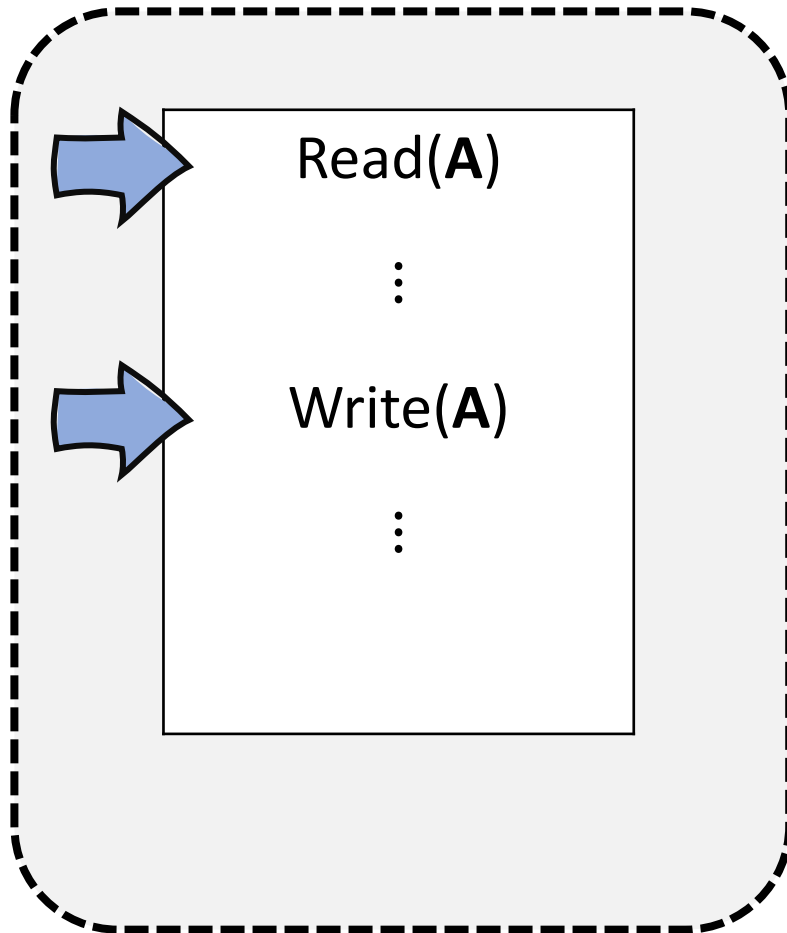

Fyzické úložisko

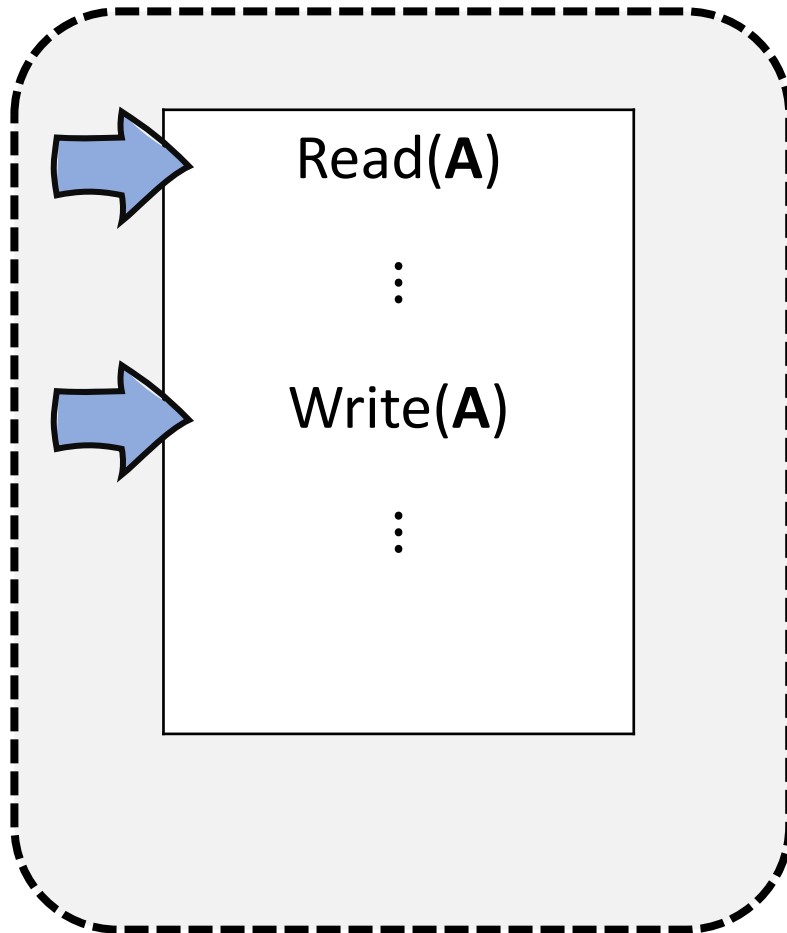
Ako prebieha načítanie a ukladanie informácií

Rozvrh operácií

Ako prebieha načítanie a ukladanie informácií

Rozvrh operácií

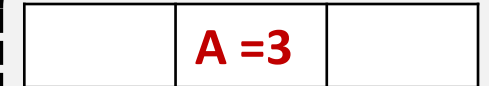

Buffer Pool

Stránka môže zostať v buffer pool-e, alebo môže byť odstránená v závislosti od spravovania Buffer Pool-u

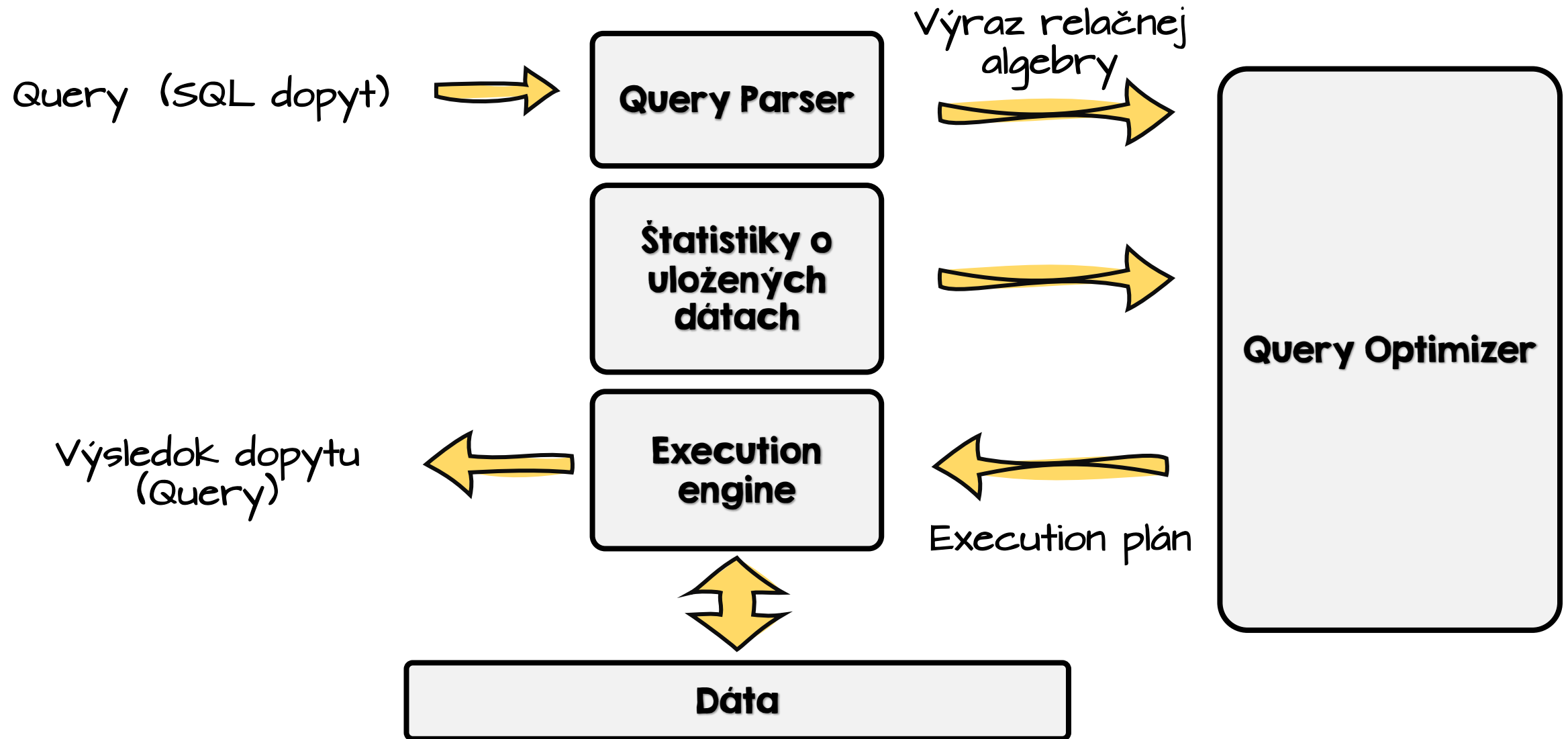
Fyzické úložisko

Hodnota je uložená a v prípade výpadku je modifikovaná hodnota **A** zachovaná

Spracovanie dopytu

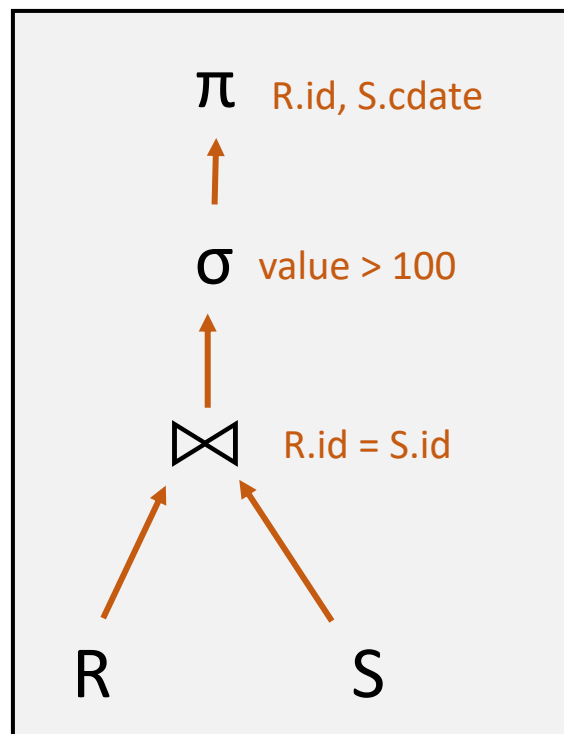
Spracovanie dopytu (Query)

Query optimizer

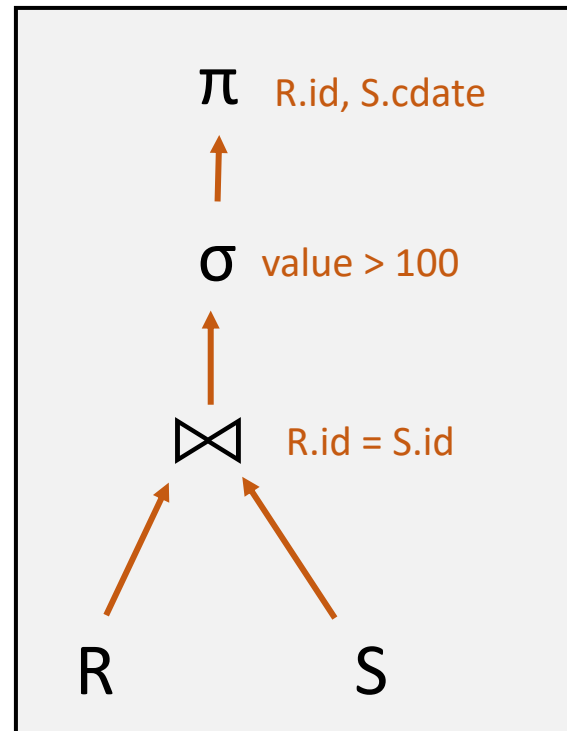
- Nazývaný tiež aj **query planner**
- Komponent databáz pre transformáciu SQL výrazu na **execution plan**
  - Proces nazývaný aj **compiling** alebo **parsing**
- Dva typy optimalizátorov
  - **Cost-Based Optimizer (CBO)**
  - **Rule-Based Optimizer (RBO)**

```
SELECT R.id, S.cdate  
FROM R JOIN S  
      ON R.id = S.id  
WHERE S.value > 100
```

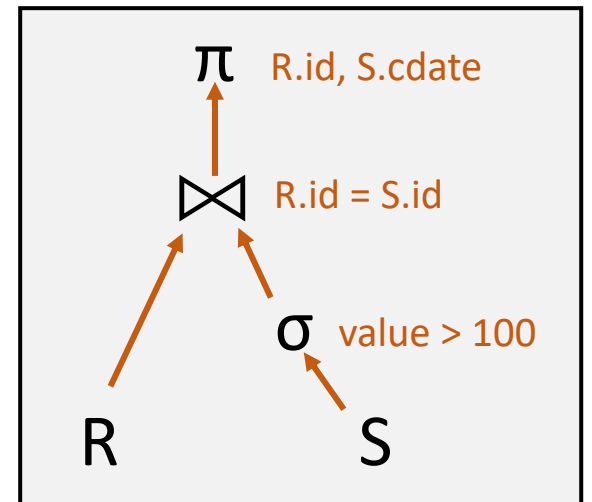

Išlo by to spraviť inak ?

```
SELECT R.id, S.cdate
FROM R JOIN S
      ON R.id = S.id
WHERE S.value > 100
```


Išlo by to spraviť inak ?

Cost-Based Optimizer

- Generovanie execution plánu na základe vypočítanej ceny pre každý plán
- Na výpočet ceny má vplyv
  - Prístup na disk (IO operácie)
  - CPU time pre vykonanie jednotlivých operácií
  - Možnosť paralelizácie jednotlivých operácií
  - Rýchlosť komunikácie
  - Veľkosť dát, nad ktorými je potrebné uskutočňovať jednotlivé operácie
- Veľké DB systémy najviac “trpia” nutnosťou pristupovať k disku pre načítanie dát

AZURE s obmedzením
na IO operácie

Cost-Based Optimizer - PostgreSQL

- Cost v rámci PostgreSQL
  - Prístup k stránke sekvenčne - seq_page_cost
  - Náhodný prístup ku stránke - random_page_cost
    - zníženie hodnoty ma za následok menej používania indexu v prípade index scanu
  - Spracovanie záznamu indexu - cpu_index_tuple_cost
  - Spracovanie samotného záznamu - cpu_tuple_cost
  - a ďalšie
- Viac info na: <https://www.postgresql.org/docs/13/runtime-config-query.html>

Rule-Based Optimizer

- Pevne stanovené pravidla na základe, ktorých dochádza k rozhodnutiu o vytvorení execution plánu
  - Napr. v prípade, že existuje index pre atribút X, tak ho použi
- V súčasnosti veľmi zriedkavo používané

Query optimizer - query plan

- Ako zobrazit' **query plan** ?
  - V závislosti od DBMS
    - Oracle - **EXPLAIN PLAN FOR**
    - PostgreSQL - **EXPLAIN**
    - MySQL - **EXPLAIN**
    - SQL SERVER - **rôzne spôsoby** (set statistics profile on, grafická reprezentácia)
- PostgreSQL
  - **EXPLAIN** vs **EXPLAIN ANALYZE**

PostgreSQL príklad

EXPLAIN SELECT * FROM students

EXPLAIN ANALYZE SELECT * FROM students

Ukážka - explain

- PostgreSQL <https://www.postgresql.org/docs/13/runtime-config-query.html>

Indexy

Indexy

- je perzistentný databázový objekt na jednoduchšie nájdenie informácií
  - cieľ – zvýšenie výkonu pri získavaní údajov
  - rozdiel medzi prehľadávaním celej tabuľky a takmer okamžitým nájdením záznamov
  - je vytvorený nad stĺpcom alebo stĺpcami tabuľky
- index sa nevyberá pri písaní dopytu ručne, ale je to automatický proces
  - optimizer vyberie najlepší spôsob pre vykonanie daného dopytu
- zaberá dodatočné miesto
  - niekedy veľa miesta
- môžeme prirovnať ku indexu v knihe, tiež zaberajú dodatočné miesto
  - v rámci knihy však netreba tento index spravovať – kniha sa vytlačí a už sa nedá meniť obsah. V prípade DB sa však údaje neustále menia, aktualizujú ....

Indexy - typy

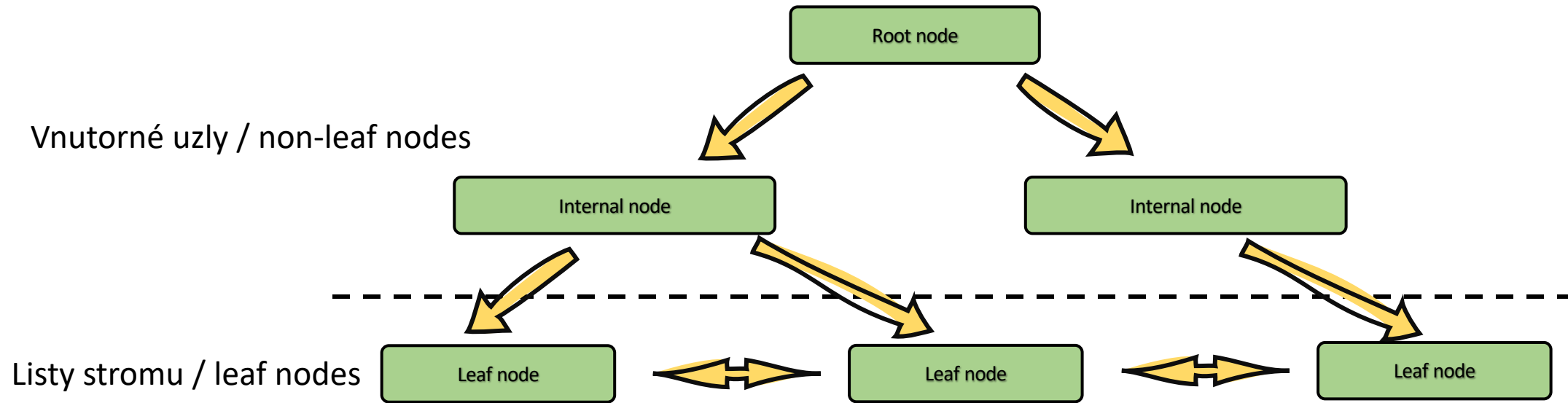
- Hash index
- B+tree
- Bitmap index
- Ostané typy indexov – **inverted, trie, radix ...**
- PostgreSQL
  - **B-tree, hash, GiST, SP-GiST, GIN a BRIN** (dokumentácia - verzia 13 - release date 24 September 2020)

B+tree

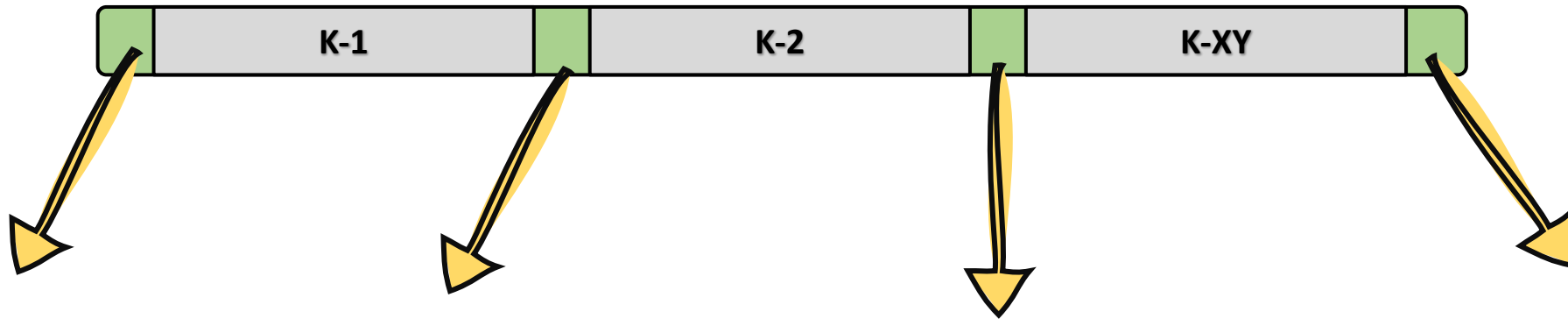
- Predstavujú rozšírenie stromov B-tree
  - B-tree zamieňaný s binárnymi stromami
- Vyvážený strom, samotné dáta sú obsiahnuté iba v listoch (leaf nodes)
- Definícia b-tree
  - Každý uzol má najviac m potomkov
  - Každý uzol, ktorý nie je list má najmenej $m/2$ potomkov
  - Root uzol má najmenej 2 potomkov
  - Uzol, ktorý nie je list má k potomkov a $k-1$ kľúčov
  - Všetky listy sa nachádzajú na rovnakej úrovni.
- Logaritmická zložitosť

B+tree: štruktúra stromu

Len **Leaf nodes** obsahujú dáta, ktoré sú usporiadané na základe hľadaného kľúča

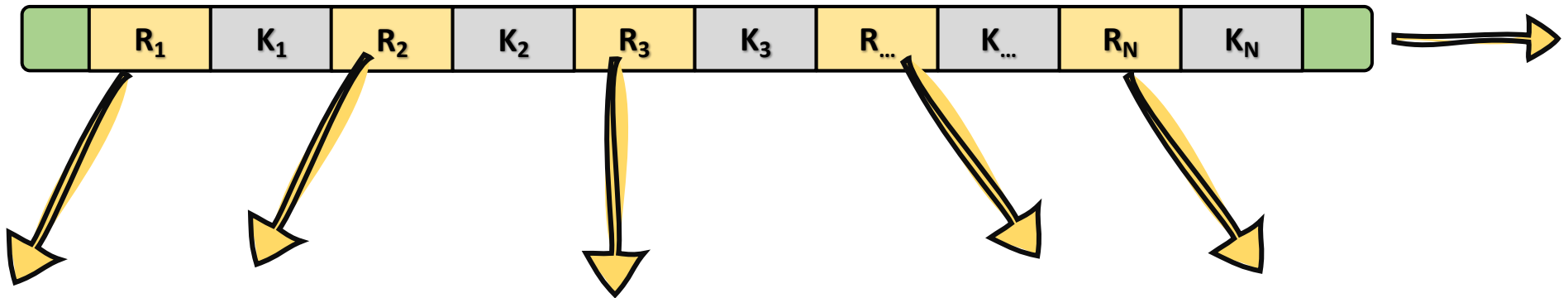
B+tree: non-leaf uzly

Ukazovateľe (Pointers) na ďalšie stránky B+tree

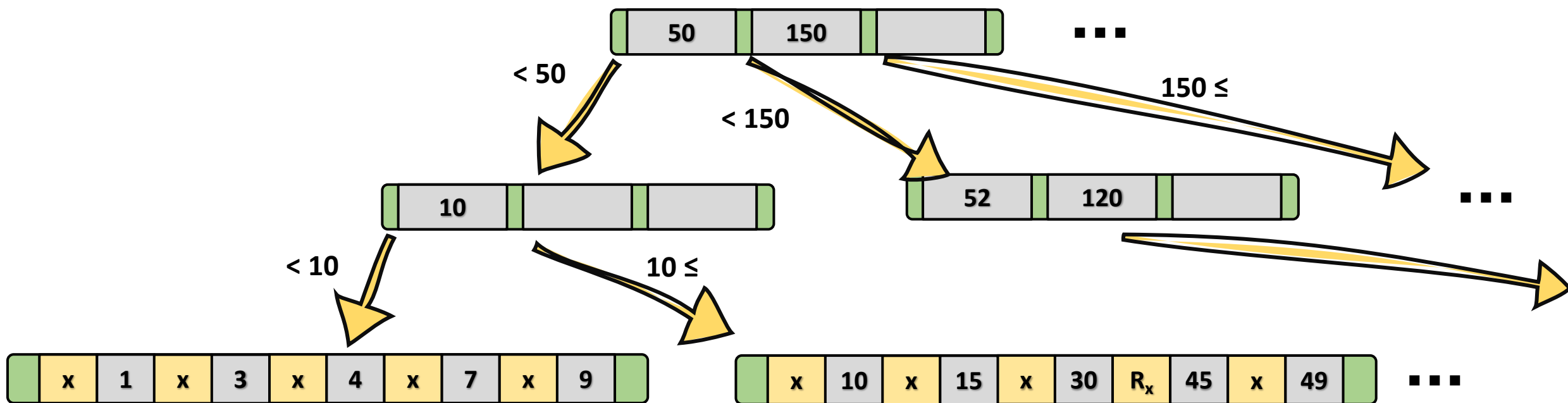
B+tree: leaf nodes(II)

Ukazovateľ na
predchádzajúci
leaf uzol

Ukazovateľe (Pointers) na konkréty záznam tabuľky (record)

B+tree

B+tree: vizualizácia

- <https://www.cs.usfca.edu/~galles/visualization/BPlusTree.html>

B+tree: duplicita klúčov

- Viacero záznamov obsahuje rovnaký kľúč
- Možnosti ako riešiť
  - Záznamy s rovnakým kľúčom sú uložené v rámci jednej stránky + overflow page
  - Záznamy s rovnakým kľúčom sú uložené v rámci listov
    - Nutnosť modifikovať prehľadávanie v rámci listov

B+tree: v praxi

- Ak **rad-d** B+tree je 100
  - Počet potomkov **m** pre daný uzol je $d \leq m \leq 2d$
- Typický fill factor je 67%
  - Potom priemerný počet potomkov sa bude pohybovať **133**
- Kapacita B+tree
  - 3 úroveň: $133^3 = 2\,352\,637$ záznamov
  - 4 úroveň: $133^4 = 312\,900\,700$ záznamov
- Možnosť uloženia stránok v rámci buffer poola
  - 1 level   1 stránka   =   8KB
  - 2 level   133 stránok   =   1MB
  - 3 level   17689 stránok =   133MB

B+tree vs B-tree

Difference Between B-Tree And B+ Tree

B-Tree	B+ Tree
Data is stored in leaf nodes as well as internal nodes.	Data is stored only in leaf nodes.
Searching is a bit slower as data is stored in internal as well as leaf nodes.	Searching is faster as the data is stored only in the leaf nodes.
No redundant search keys are present.	Redundant search keys may be present.
Deletion operation is complex.	Deletion operation is easy as data can be directly deleted from the leaf nodes.
Leaf nodes cannot be linked together.	Leaf nodes are linked together to form a linked list.

Hash index vs b+tree index

- Hash
  - Vhodný na hľadanie s rovnosťou (=)
  - Konštatnej časovej zložitosti pre vkladanie a hľadanie
- B+tree
  - Vhodný pre hľadanie rovnosti ale aj rozsahu

B+tree: leaf nodes - hodnoty

- Hodnoty v rámci leaf node
- Prístup 1. – Record ID
  - Ukazovateľ na lokalitu záznamu tabuľky, pre ktorý korešponduje záznam v indexe
- Prístup 2. – Dáta záznamu
  - Obsahuje samotný záznamu tabuľky
    - InnoDB v rámci MySQL vytvára b+tree na základe primárneho kľúča
  - V prípade použitia ďalších indexov sa dané indexy odkazujú na record ID

PostgreSQL

ORACLE

ORACLE

Bitmap index

- Špeciálny typ indexu
- Každý bitmap index je vytvorený nad jedným hľadaným kľúčom
  - Napr. žena, muž
- Vhodný pre low cardinality
- Drahé vkladanie a mazanie záznamov
  - Nutnosť úpravy bitmapy
- Využíva sa vo forme in-memory indexu, ktorý je dočasne vytvorený len pre daný dopyt (query)
  - Napr. v rámci Bitmap scan

Bitmap index

Record number	ID	Gender	Income_level
0	11111	m	L1
1	22222	f	L2
2	12345	f	L1
3	89879	m	L4
4	12345	f	L3

Bitmap index pre
atribút Gender

m **10010**

w **01101**

Bitmap index pre
atribút Income_level

L1 **10100**

L2 **01000**

L3 **00001**

L4 **00010**

L5 **00000**

Ako vyzerá vyhľadávanie

- Index access – prechod stromom k jednotlivým listom
  - toto nie je problém, keďže strom je balanced
- Index range scan – prehľadávanie zoznamu listov (môže prejsť veľkú časť indexu)
  - ak musí prejsť veľa tak nastáva problém spojený s prístupom k tabuľkám (Table access), čo spôsobí spomalenie
- Table access – vytiahnutie dát z tabuľky
  - Nastáva problém pokiaľ je treba prejsť veľa tabuliek

PostgreSQL - prístupové metódy

- Seq Scan
- Index scan
- Bitmap scan
- Hash scan

Indexy

- Vytvorenie indexu neprináša iba pozitívne vlastnosti
  - Spomalenie pri manipulácii dát
  - Zvýšenie požiadaviek na úložisko
  - Údržba indexov

Clustered index

- Tabuľka je uložená v rámci disku podľa primárneho indexu - rýchly sekvenčný sken
  - Napr. MySQL

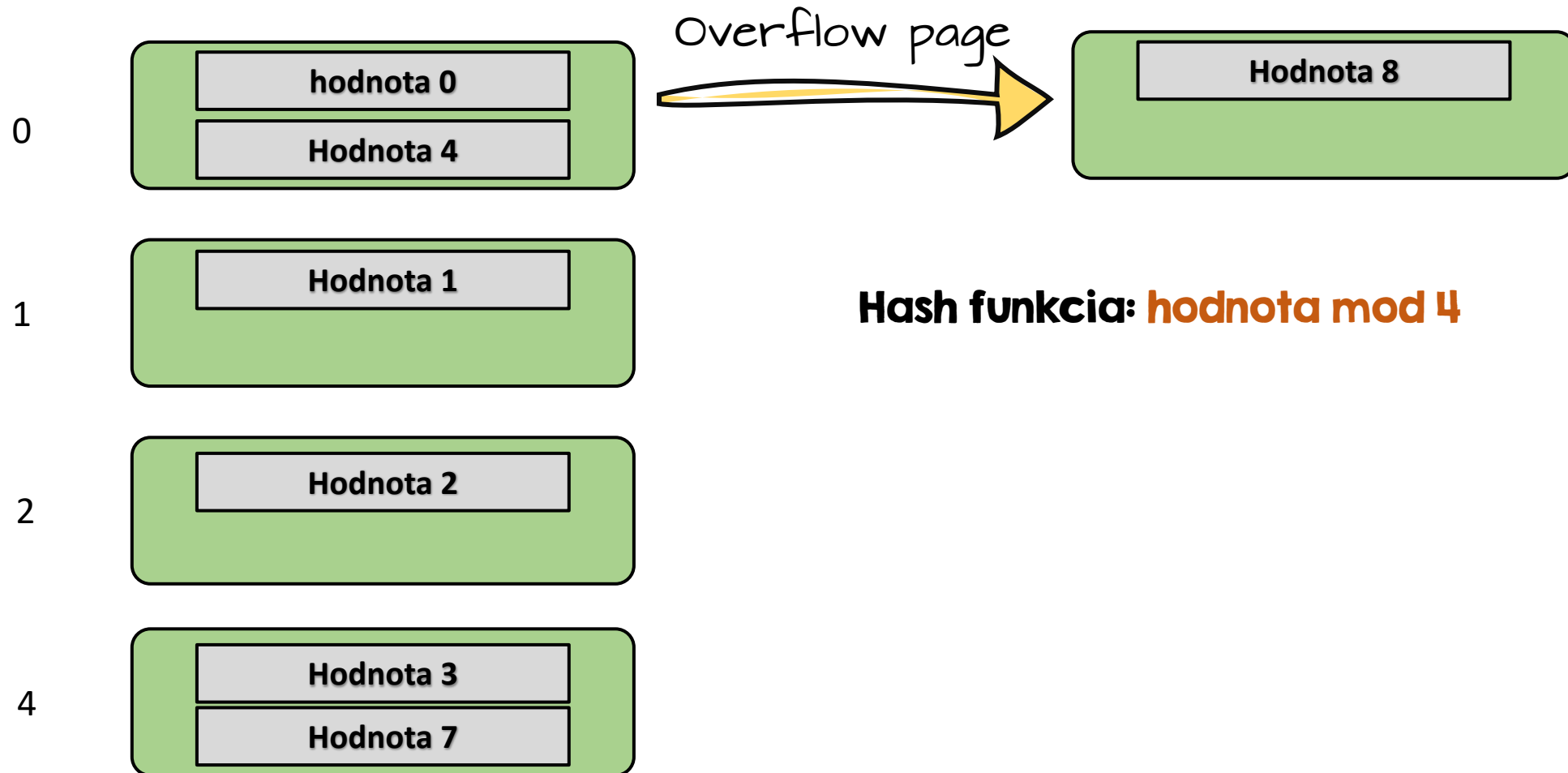
Hash index

- Využívanie hash funkcie pre výpočet pozície, kde bude záznam uložený
  - Dôležitosť výber vhodnej funkcie, ktorá je rýchla a má primeraný počet kolízií pre dané dáta
- Efektívny pre rovnosť (equality search)
- Nemožno použiť pri range prehľadávaní (range search) alebo partial scan
- Časová zložitosť $O(1)$ + prehľadávanie prípadných overflow pages
- Typy Hash indexov
  - Statické
  - Dynamické (extendible, dynamic)

Static Hash Index

- Je kolekcia bucket
  - Bucket – primárna stránka + overflow stránka
  - Každý bucket – obsahuje viacero záznamov
- $h(k) \bmod N$
  - N - počet bucketov
- Záznamy s rôznymi kľúčmi môžu byť umiestnené v rámci to istého bucketu
  - V prípade zaplnenia primárnej stránky + potreba overflow page

Hash index - statické

Užitočné linky

- PostgreSQL – vnútorne fungovanie
  - <https://www.interdb.jp/pg/index.html>

Zadanie 4